॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ निरूपणतात्पर्यमाह पुण्येति ॥ ९ ॥ पुण्यादिवियोगेहेतुंज्ञानिनांमध्येसंभवमाह ज्ञानिनामिति तत्त्वज्ञसंगत्यातत्त्वंप्राप्यपुण्यपापविमुक्तोभवतीत्यर्थः अबीजंनिरविद्यं ॥ १० ॥ अव्यक्तस्थंअव्यक्तेऽमूर्तेब्रह्मणितिष्ठतीतितथा अव्यक्तद्वाराप्राप्यमित्यर्थः किंमंजूषारत्नवन्नेत्याह सएषइति प्रकृतिःस्वरूपं नित्यंकूटस्थएवसउपचारात्प्रकृतिस्थइत्युच्यते घटाकाशेगतिरिवास्मि न्प्रकृतिस्थत्वमारोप्यते ॥ ११ ॥ एतेनायस्कांतकल्पेन प्रकृतिर्लोहतुल्या ॥ १२ ॥ उभयोरपितुल्यवच्चेतनत्वंमन्वानःप्रकृतेरचेतनत्वमाक्षिपति अनादीत्यादिना अमूर्तत्वंअदृश्यत्वं तच्चनित्यानुमेयेप्रधानेपु

कोटिशश्चकरोत्येषप्रत्यगात्मानमात्मना ॥ सात्विकस्योत्तमंस्थानंराजसस्येहमध्यमं ॥ ३ ॥ तामसस्याधमंस्थानंप्राहुरध्यात्मचिंतकाः ॥ केवलेनेहपुण्येनग तिमूर्ध्वामवाप्नुयात् ॥ ४ ॥ पुण्यपापेनमानुष्यमधर्मेणाप्यधोगतिं ॥ द्वंद्वमेषांत्रयाणांतुसन्निपातंचतद्वतः ॥ ५ ॥ सत्वस्यरजसश्चैवतमसश्चशृणुष्वमे ॥ सत्व स्यतुरजोदृष्टंरजसश्चतमस्तथा ॥ ६ ॥ तमसश्चतथासत्वंसत्वस्याव्यक्तमेवच ॥ अव्यक्तःसत्वसंयुक्तोदेवलोकमवाप्नुयात् ॥ ७ ॥ रजःसत्वसमायुक्तोमानुषेषु प्रपद्यते ॥ रजस्तमोभ्यांसंयुक्तस्तिर्यग्योनिषुजायते ॥ ८ ॥ राजसैस्तामसैःसत्वैर्युक्तोमानुषमाप्नुयात् ॥ पुण्यपापवियुक्तानांस्थानमाहुर्महात्मनां ॥ ९ ॥ शाश्व तंचाव्ययंचैवमक्षयंचामृतंचतत् ॥ ज्ञानिनांसंभवंश्रेष्ठंस्थानमव्रणमच्युतं ॥ अतींद्रियमबीजंचजन्ममृत्युतमोनुदं ॥ १० ॥ अव्यक्तस्थंपरंयत्तत्पृष्टस्तेहंनरा धिप ॥ सएषप्रकृतिस्थोहितत्स्थइत्यभिधीयते ॥ ११ ॥ अचेतनाचैवमताप्रकृतिश्चापिपार्थिव ॥ एतेनाधिष्ठिताचैवसृजतेसंहरत्यपि ॥ १२ ॥ जनकउवाच अनादिनिधनावेतावुभावेवमहामते ॥ अमूर्तिमंतावचलावप्रकंप्यगुणागुणौ ॥ १३ ॥ अग्राह्यावृषिशार्दूलकथमेकोह्यचेतनः ॥ चेतनावांस्तथाचैकःक्षेत्रज्ञ इतिभाषितः ॥ १४ ॥ त्वंहिविप्रेंद्रकारुर्येनमोक्षधर्ममुपाससे ॥ साकल्यंमोक्षधर्मस्यश्रोतुमिच्छामितत्त्वतः ॥ १५ ॥ अस्तित्वंकेवलत्वंचविनाभावंतथैवच ॥ दैवतानिचमेब्रूहिदेहंयान्याश्रितानिवै ॥ १६ ॥

रुषेचतुल्यमतस्तयोरनादिनिधनत्वंततश्चाप्रकंप्यगुणागुणत्वं अगुणःसंगित्वादिर्दोषः गुणोऽसंगित्वादिः अप्रच्युतस्वभावावित्यर्थः ॥ १३ ॥ अग्राह्यत्वाच्चतयोर्वैलक्षण्यंननिश्चेतुंशक्यमित्याहाग्राह्याविति ॥ १४ ॥ १५ ॥ एवंपुंसश्चेतनत्वेपिअस्तित्वंकथं वन्ध्यौष्ण्ययोरिवपुंप्रकृत्योर्युगपन्नाशावश्यंभावात् अस्तित्वेवाकेवलत्वंप्रकृत्यावियुक्तत्वंकथं पुंसोविभुत्वेनप्रकृतेरविनाशेनचतदसंभवात् ननुतर्कमतेआ त्ममनसोरिवपुंप्रकृत्योर्नित्ययोगेपिफलोपहितोविलक्षणःसंयोगोन्यःसचकादाचित्कइतितदभावान्मोक्षेपुंसःकेवलत्वंयुज्यतइत्याशंक्याह विनाभावमिति निरवयवेपुंसिअव्याप्यवर्तिनःसंयोगस्यैवासंभवा त् अभ्युपगमेपितंत्वादिवत्प्रदेशभेदाभावेनतद्वैलक्ष्यण्यस्यसुतरामसंभवाच्चदृष्टांतेदार्ष्टांतिकेचतुल्यवत्संयोगासिद्धौदृश्यमानस्यसंयोगस्यमिथ्यात्वमंतरेणविनाभावोनसंभवति मिथ्यात्वंचप्रत्यक्षादिप्रमाणवि रुद्धमित्याशयः ॥ १६ ॥

Digitized by Google